

Els "Goigs a Maria Santíssima de la Pietat, qual imatge se venera en sa capella de la Vila de la Bisbal"

Els goigs són uns cants dedicats a Maria, a un sant o a qualsevol altra advocació o imatge religiosa catòlica, a partir d'una composició poètica.

És un tipus de cançó que va tenir molta difusió i popularitat a Catalunya. Inicialment eren dedicats a lloar la Mare de Déu i els moments de goig (d'ací el seu nom).

Una de les composicions més antigues i conegudes prové del *Llibre vermell* de Montserrat que es pot datar al segle XIV i es titula "Ballada dels goigs de nostra Dona en vulgar català a ball rodó" que eren cantats pels pelegrins que acudien al santuari d'aquella muntanya, tot fent dansa en cercle, dins l'església del monestir i davant la imatge de Maria.

Al segle XV ja trobem que els goigs també es dediquen a Jesucrist i als sants. Llavors prengueren altres noms segons l'advocació a la qual anaven adreçats i la seva intencionalitat: «cobles», «pregàries», «llaors», «clamors», «súpliques»...

GOIGS A MARIA SANTÍSSIMA DE LA PIETAT, QUAL IMATGE SE VENERA EN SA CAPELLA DE LA VILA DE LA BISBAL.

Pois que vostra Imatge adora ab amor especial; apiadau-vos Senyora del Poble de la Bisbal. Son la font de la salut; pou profund de aigua para; per ser tanta sa dulçura, sa bondat y sa virtut, tot lo Mon aquí acut, al remey universal, &c. Morint per nostre pecat, vostre Fill clavât en Creu, ja Mare nostra vos feu, y Mare de pietat: quant al Benjamí amat cedí son dret Maternal, &c. Per nostres Parcs sabém, vida y esperança nostra: que la gran Pietat vostra segura sempre tindrem: sempre, y quant vos servirem ab afecte filial, &c.	Vostre Imatge es un mirall, que nos està recordant; als que gement y plorant estém en aquesta vall, que alligats de algun treball nos assistiu puntual, &c. Vostre cara llustimosa pareix, que sempre nos diu; Devots meus veniu, veniu; mirau que estich desilijosa, de mostrarme piadosa, compassiva, y liberal, &c. Quant vostre Fill enjuyt, nos envia justament alguna calamitat, recurrim encontinent, á la Arca del Testament, y son refugi nos val, &c. Si amenansa tempestat: Reina y Mare á vos clamém, á vos, Verge, suspirém per pluja y serenitat;	vostre llumosa Pietat nos deslliura de tot mal, &c. Quante favors vos demandém, tantes gracias nos feu, alcançantnos del bon Deu tot lo que necessitem; es donchs, á Vos cridém, advocada sens igual: &c. À la hora de espirar: ó dolça Verge Maria, siu nostre mort y guia, nois vullém desamparar; feu que puguem entrar á la Glòria celestial, &c.
--	---	--

TORNADA.

Del enemich infernal, deslliurau-nos tota hora; apiadau-vos Senyora, del Poble de la Bisbal.	OREMUS. Concede nos famulos tuos quousumus Domine, Deus, perpetua mentis, & corporis sanitate gaudere, & gloriosa Beatae Mariae semper Virginis intercessione, á presenti liberari tristitia, & aeterna perfrui latititia. Per Christum, &c.	<i>Oratio.</i> Ora pro nobis Sancta Dei genitrix. Ut digni efficiamur promissionibus Christi.
---	--	---

D'encà del segle XVI els goigs es van divulgar molt i es va començar la seva impressió en full de paper per tal d'escampar-los i fer-los arribar al poble devot. Sobretot al segle XVIII hi va haver un esclat d'aquest costum. No hi ha santuari o església que no tingui una forma o altra de goigs. Els principals propagadors van ser-ne els ermitans a través dels aplecs i les festes patronímiques a les ermites i capelles disseminades per tot el país i també en els seus recorreguts, quan anaven a captar per masos, pobles, viles i ciutats. També els propagaren les confraries i llurs pabordes, els quals d'aquesta manera podien difondre els mèrits i fets miraculosos del seu sant patró. Per a una confraria tenir goigs exclusius era d'un notable prestigi.

N'hi havia que tenien un text i una tonada pròpia del lloc. En canvi d'altres goigs es generalitzaven a tot el Principat o bé en contrades i en comarques concretes. Uns dels més coneguts i divulgats, si bé amb variants, segons l'indret on es cantaven, van ser els de la Mare de Déu del Roser, la devoció a la qual havien escampat arreu els frares dominicans amb la pràctica del res del rosari. Les confraries del Roser existien a gairebé totes les esglésies, per petit que fos el poble o la parròquia.

A l'antic hospital medieval de la Bisbal, fundat fora la muralla i al costat del mercadal, de la plaça Nova, per la família Torroella –probablement pels esposos Pere de Torroella, cavaller i escriptor, i Violant de Llebià– s'hi va inaugurar al segle XVI una capella dedicada a la Pietat, la imatge de la qual és la mateixa que es conserva a l'actualitat. La devoció a la Mare de Déu de la Pietat substituïa en la majoria dels casos i en aquesta època, una dedicació anterior a una imatge romànica de santa Maria.

No sabem si en aquest segle XVI la Pietat tenia goigs. Els que s'han conservat fins als nostres dies són del segle XVIII; no tenim, però, la data exacta de l'estrena. El que sí que s'ha trobat és una partitura de quan es va inaugurar l'església actual l'any 1788, a través de la qual veiem com els goigs van ser interpretats per la capella de música de la catedral de Girona que dirigia el prestigiós Domènec Arquimbau, prevere i mestre de capella d'aquell conjunt catedralici. Potser es tracta dels goigs antics harmonitzats pel mateix Arquimbau.

Per les velles cròniques de les espectaculars festes de la benedicció de l'actual església de la Pietat sabem que el tercer dia de les importants celebracions inaugurals el cor i l'orquestra van cantar els goigs. Era el tercer dia de la festa Major d'aquell any.

Van contribuir al lluïment de tots els actes les capelles de música de Torroella de Montgrí, Castelló d'Empúries i la ja esmentada de la catedral de Girona, que van reforçar la de l'església parroquial de la Bisbal. Els cors junts van cantar unes Vespres solemnes polifòniques en honor de la Mare de Déu. El conjunt de cantaires i músics de la catedral va interpretar un oratori, «El Arca Santa», compost pel seu director, Domènec Arquimbau, en una nau del temple parroquial esplèndidament il·luminada.

El text dels goigs de la Pietat titulats «Goigs a Maria Santíssima de la Pietat, qual imatge se venera en sa capella de la vila de la Bisbal» té una part important d'elogi a la Mare de Déu i així ho veiem en aquest verset:

«Sou la font de la salud,
pou profundo de aigua pura;
per ser tanta sa dulsura,
sa bondat y sa virtud;
tot lo mon aquí acut,
al remey universal.»

o bé d'altres expressions en diferents versets: «Vostra imatge es un mirall...», «...o dolça Verge Maria...», «...vida y esperansa nostra...», «...Arca del Testament...», «...advocada sens igual...», «...ja Mare nostra vos feu y Mare de pietat...», etc.

El poeta que n'escriví la lletra assenyala que es poden fer peticions a Maria amb la seguretat de ser atesos, perquè el poble fidel pugui demanar els favors corresponents a les necessitats de cadascú:

«Quants favors vos demanám,
tantas gracias nos feu,
alcansantnos del bon Deu
tot lo que necessitám;
ea donchs, á Vos cridám,
advocada sens igual.»

O peticions per defensar-se d'un clima advers. A les comarques agràries preocupaven molt les secades o les tempestes:

«Si amenassa tempestat:
Reina y Mare á vos clamám,
á vos, Verge, suspirám
per pluja y serenitat;
vostra immensa Pietat
nos deslliura de tot mal.»

I sobretot es demana l'assegurança per a l'eternitat:

«A la hora de espirar:
o dolsa Verge Maria
siau nostre nort y guia
nons vulláu desamparar;
feu que purs pugám entrar
á la Gloria celestial.»

Al final de cada verset, com a tots els goigs, el poble cantava, repetint-lo, un fragment en què es demanava a la Mare de Déu que intercedís a favor de la vida col·lectiva:

«Puix que vostra Imatge adora
ab amor especial:
apiadauvos Senyora
del Poble de la Bisbal.»

I al final una tornada semblant que servia de cloenda:

«Del enemich infernal,
deslliuraunos tota hora;
apiadauvos Senyora,
del Poble de la Bisbal.»

El full de paper on eren impresos els goigs presentava una il·lustració adient: a dalt una capçalera en la qual presidia una xilografia que representava la Mare de Déu al peu de la creu amb el Crist mort a la falda i a terra diversos símbols de la Passió: els claus, el martell, les tenalles i la corona d'espines. A cada costat d'aquesta estampa hi havia dos gerros amb flors, com era costum. Tot el full estava emmarcat amb una sanefa típicament barroca que s'utilitzava molt en impresos d'aquesta època.

Entre els segles XVI-XVIII els goigs van ser un element de conreu i de conservació de la llengua catalana, ja que la religiositat del moment, amb les nombroses i freqüents pràctiques de pietat permetia divulgar aquesta forma poètica, especialment entre el poble menut.

Com ja se sap en els temps més apropats al nostre van escriure goigs poetes com Jacint Verdaguer, Joan Maragall, Guerau de Liost o Costa i Llobera, entre altres.

JORDI FRIGOLA I ARPA